

Foglalkozás siket gyermekekkel

Csaknem tíz éve történt, hogy egy siketnéma-intézeti nevelő valamilyen más programjuk elmaradása miatt behozta csoportját könyvtárunkba, a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárába, minden különösebb cél nélkül. A gyerekek „beszélgettek” egymással, mutogattak, a maguk módján hangosak voltak, egyikük megtalálta a PIF újságot, nevettek, cibálták egymást, igyekeztek megosztani a többiekkel a friss élményt. Az őket kísérő pedagógus pedig, ügyet sem vetve rájuk, elővette a kötőkönyvet, és folytatta az otthon elkezdett pulóver kötését. Körülbelül egy óra elteltével összeszedte a gyerekeket, és elmentek. Még ma is a fülemben van, ahogy az előtérben folytatják a „társalgást”.

Első találkozásom volt ez siket gyerekekkel, és igen nagy hatást tett rám. De a hatás nem korlátozódott csupán az érzelmekre. Napok múlva, amikor az élmény kezdett elhalványulni, makacs elhatározás született bennem. Makacs, mert hosszú évek kitartása kellett ahhoz, hogy ez az elhatározás tette is érelődjék.

A legfőbb információs forrás: a könyv

Az első találkozón döbbsentem rá arra is, hogy *ezeknek a gyerekeknek szinte egyetlen információs forrásuk a könyv!* És mivel itt van a közelükben a gyermekkönyvtár, mi nem nézhetjük ölbe tett kézzel, hogy ez a lehetőség kihasználatlanul maradjon. Valamit tennünk kell! Nem tudtam, miképpen lehet foglalkozni siket gyerekekkel, de nagyon szerettem volna segíteni rajtuk. Elmentem az intézetbe, megkerestem azt a pedagógust – akkor még csak őt ismertem –, aki nálunk járt a gyerekekkel. Kértem, hozza el őket máskor is. Elhozta, de szinte ugyanaz ismétlődött meg, ami az első látogatásukkor történt. Megpróbáltam kap-

csolatot teremteni a gyerekekkel, kerestem könyveket, csodálatos képekkel, fotókkal, rajzokkal. Rám mosolyogtak, pillanatok alatt végigforgattak egy-egy albumot, aztán kézbe kapták a PIF-et, és más nem érdekeltte őket. Akkor még nagyon nehezen értettem a beszédüket, ügyetlen is lehettem, nem nagyon figyeltek rám. Aztán más pedagógusok is felfedezték a könyvtárat délutáni programként, de ők is csak „csendes pihenőül”. Kötöttek, újságot olvastak a felnőtt részlegben, én pedig tovább próbálkoztam a gyerekekkel. Fontos megjegyezni: ezek felsőtagozatos gyerekek voltak.

Újra megkértem a nevelőket, segítsenek nekem: válasszunk ki közösen olyan könyveket, amelyek érdekelhetik a gyerekeket. „Á, ezek nem olvasnak...”, „örülünk, ha a tankönyvet elolvassák...”, „minimális szókinccsel hogyan is olvassanak” – kaptam a válaszokat. Én meg csak mondogattam, mint egy megszállott: „Hiszen éppen ezért; hogy bővüljön a szókinccsük; hogy pótolják; hogy...” Megértő mosoly volt a válasz, de látszott, hogy nemcsak megértés van a mosolyban – naivitásomat is ezzel nyugtázták.

A véletlen segített: valamilyen tananyaghoz szemléltető képeket keresett egy pedagógus. Segítségemet felajánlván kiderült: a siketnéma iskolában tanít. Hiszen ez nagyszerű! Éppen oda készültem. Elmondtam neki az ötletemet. Udvarias, nem túl lelkes, de nem is elutasító volt a válasz: Igen, valóban, jó elgondolás, „természetesen” a segítségemre lesz. Felvillanyozva kezdtem a kereséshez: az itt tartandó órához válogattam képeket, rövid, nem túl nehéz szövegrészeket. Megbeszéltük, hogy kedvcsinálás, érdeklődéskeltés céljából érdekes, képes ismeretterjesztő könyvekből válasszunk részleteket, ezeket elolvastatjuk, és ott-hon meg itt a könyvtárban vetélkedőt szervezünk belőlük. Nagyon készültem az újabb ta-

lálkozásra. Nehéz volt a válogatás: valami mindig hiányzott. Nem volt elég kifejező a kép, a szövegrészlet nem a lényegét fejezte ki, túl sok ritkán használt kifejezés akadt stb. De azért összeállt a vetélkedő anyaga. Érdekes lett, nem nehéz. Úgy beszéltek meg, hogy a könnyebben érthetőség kedvéért a gyerekek írásban kapják meg a kérdéseket, a 9-es létszámú csoportot három felé osztjuk, és természetesen könyvjutalmat adunk a győztes csapatnak. Sajnos, nem jöttek el, s azóta sem láttam ezt a tanárnőt.

Gondolom, ha valaki vette a fáradságot, hogy írásomat eddig elolvassa, a dolog kezd számára komikussá vagy unalmassá válni. Nem szeretnék untatni senkit. Nem adtam fel. Másik pedagógussal próbálkoztam, ő végre eljött. Történelemórát tartott, én asszisztáltam neki. Ismét összeszedtem könyveket a tananyaghoz, sok és szép illusztrációt – igénybe véve a felnőttkönyvtár kézikönyvtári állományát is. Óra után hagytunk időt nekik, talán majd nézegetik az asztalon hagyott könyveket. Nem azokat nézegették, hanem a PIF-et.

A kicsikkel kell kezdeni

Ezek után rádöbbsentem egy különben teljesen magától értetődő dologra. Ha valamit el akarok érni, nem a felső tagozatos gyerekekkel kell kezdenem, hanem a kicsikkel. A másik alapkövetelmény: egyedül ne próbálkozzék a könyvtáros. Csakis pedagógus segítségével, méghozzá egy hasonlóan „megszállott” pedagóguséval, aki kezdetben egyedül is foglalkozik a gyerekekkel, aki nem sajnálja a könyvtárban töltött időt, végig *velük* van, mégpedig nemcsak fizikailag. A könyvtáros egy ideig maradjon élénken figyelő szemlélője a foglalkozásoknak, segítsen, ha kell, de az első könyvélményeket a pedagógustól kapják a gyerekek. Attól, akit szeretnek, akinek a véleményét, ajánlását elfogadják.

E felismerések után újra elkezdtem keresni. Találtam is egy olyan fiatal tanárnőt, *Antalné Peti Zsuzsát*, akivel immár hatévi próbálkozásaim után végre elkezdhettem a közös munkát. A továbbiakban megpróbálom felvázolni azt a már tudatosabb tevékenységet, amit négy év óta a gyerekekkel végzünk.

Az olvasóvá nevelés hosszú folyamat. Még halló gyerekek esetében is több év kell, hogy eredményt érzünk el. Hatványozottan érvé-

nyes ez siket gyerekek esetében. Négy év kevés idő, de ez alatt valamit mégis elértünk.

A véletlenek szerencsés alakulása folytán a lelkes pedagógus, akivel végre dolgozhattam, az I. előkészítő csoportnak volt délutános tanítónője. (A siketnéma általános iskola ugyanis nem az első osztállyal, hanem az óvoda utáni I. előkészítő osztállyal kezdődik, azután a II. osztály következik. E két év alatt tanulnak meg írni-olvasni, majd megkezdődik az „igazi” első osztály.)

Az első évben 2–3 hónapig én magam keveset foglalkoztam a gyerekekkel. Leültem közéjük, figyeltem, mit hogyan csinál a tanárnő. Beszélgettünk, könyveket nézegettek, s a már meglevő tudásanyagot ismételték. Ekkor még az volt a fontos, hogy *hozzászokjanak a könyvtári légkörhöz*, amely egyúttal a nevelőotthon *zárttságát is oldotta*, alkalmat adott arra, hogy a szülőkön, nevelőkön kívül *más halló felnőttel és gyerekekkel is érintkezzenek*. Először arra gondoltam, hogy egy másik helyiségben tartjuk a foglalkozásokat. Azt hiszem, nagy hiba lett volna. Kockázatot vállaltunk, hiszen a könyvtárban a többi gyerek mozgása, sőt ránk figyelése gátló tényező lehetett volna. Szerencsére nem lett az. Minden alkalommal sikerült ébren tartani a figyelmüket.

A „halló” gyerekek sem álltak oda bámész-

kodni, egy idő után megszokták, hogy kéthetenként, szerdán egy órán át „kicsit zajosabb társaság” ül az egyik kerek asztalnál. Másfél évi könyvtárba járás után pedig az „én gyerekeim” más könyvtárhoz is odamentek színes ceruzát, rajzlapot kérni. De ami még nagyobb dolog: ők is nézegették a gyermekújságokat, holott kezdetben még a folyóiratállvány felé sem indultak el egyedül, inkább lemondtak a nézegetésről. A harmadik évben pedig már a halló gyerekektől is elkérték az újságokat. E kapcsolatteremtés a hallókkal nagy eredménynek számított. A tanárnő elmondta gyerekeinek, mit lehet, és mit nem lehet a könyvtárban csinálni. Én fokozatosan kapcsolódtam be a foglalkozásokba, tavasszal már önállóan tartottam ezeket. Fontos azonban megjegyez-nem: azóta is *minden foglalkozáson tevékenyen részt vesz a pedagógus*, érzik a gyerekek a jelenlétét, sőt ha kell, segít is!

Megfigyeltem, mi érdekl leginkább a csoportot, ilyen könyveket kerestem, és észrevétlenül, fokozatosan speciális, de *könyvtári foglalkozásokat kezdtünk tartani*.

A foglalkozások típusai

Az idők folyamán különböző jellegű foglalkozások alakultak ki: szabad és irányított beszélgetések; meseképek értelmezése; cselekvési helyzetek eljátszása; egy-egy történelmi évforduló megbeszélése; szövegrészlet feldolgozása; önálló mesefeldolgozás. (A sorrend tükrözi a hozzávetőleges fokozatosságot is.) Megpróbálom ismertetni, hogyan végeztük munkánkat a foglalkozástípusokon belül, mire figyeltem, és esetleg mire kellett volna.

Ezek a gyerekek nagyon szeretik az állatokat. Előkerestük hát azokat a magyar és idegen nyelvű albumokat, melyekben a legszebb állatfelvételek vannak. *Először szabadon nézegették*, simogatták a cica, a kutya képét, megpróbálták néhány állat mozgását utánozni stb. Utána szabad beszélgetésben feldolgoztuk a látottakat.

Álljunk meg egy kicsit ennél a szabad beszélgetésnél. Mit jelentett ez nekem? Nem ismerem a jelbeszédet, de a hazai elfogadott közvetítőrendszer nem is ez, hanem „a szájról történő olvasás, az azt kiegészítő hallás, ill. az írott nyelv felfogását lehetővé tevő olvasás” – írja gyógypedagógiai tankönyvében *Csányi Yvonne*.

Ez a módszer természetesen magába foglalja

a metakommunikációt és a mimikát is, ugyanúgy mint a halló emberek közötti természetes érintkezésben. A beszélgetések a nyelv teljes rendszerének elsajátítására, a szókincs és a társalgási szint fejlesztésére irányultak. Figyeltünk a szavak, szókapcsolatok kibontására, sokoldalú alkalmazásukra. Többféleképp megfogalmaztuk ugyanazt a mondatot. A gyakorlatban mindez nem is olyan egyszerű. Az előkészítő osztályban a gyerekek többsége csak szavakat rakott egymás mellé, jól, rosszul ragozva. Hosszú utat tettek meg például, amíg ki tudták mondani azt, hogy „A gyerekek sírnak, mert anyukájuk elment a boltba.” Ez eleinte így hangzott: „Fiú, lány sír, néni el.” Először meg kell tanítani a siket gyerekeket beszélni, hogy *gondolkodásuk jellege megváltozzék*, mert *a beszéd teszi lehetővé az ismeretek elsajátítását*.

Erősen motiválnunk kellett tehát az olvasást – de előbb első lépcsőként a spontán beszédet! A könyvtári beszélgetéseken a siket gyerekek fokozottan éreznie kell, hogy gondolatait bátran közölheti, a könyvtárosnak „van ideje” vele beszélgetni, nem akarja mindig tanítani.

A beszélgetések

Második lépcsőfok volt a *meseképek értelmezése*. Ehhez felhasználtuk a *Ladybird Book* angol nyelvű sorozatból *A répa*, a *Piroska és a farkas*, a *Két kecskegida* és *A három kismalac* című mesekönyvek képeit. Részben a szép illusztrációk miatt, részben, mert a szöveg idegen, arra kényszerültek, hogy önállóan fogalmazzanak meg mondatokat, önállóan értelmezzenek képeket. Feldolgoztuk még *A baba első lexikonja*, illetve *A baba második lexikonja* című könyveket. Itt megemlítem az egyik hibát is, amit elkövettem. „Mi van a képen?” tettem fel a kérdést. Kiderült, hogy így nem szabad kérdezni. Először nekünk kell megneveznünk a tárgyat, beszélni, mesélni róla, csak azután kérdezni! A gyakran ismételt, mondatértékű szavak átmennek a gyerekek aktív szókincsébe – ezután már kereshetünk minimális szövegrészleteket számukra. Meg fogják érteni, sikerélményük lesz. És máskor is szívesen olvasnak.

A másik megszívlelendő tanács: ne erőltessük a beszélgetést, ne fárasztuk ki őket, ne várjuk meg, amíg a társalgás unalmas lesz, elapad.

Ennek a foglalkozástípusnak az illusztrálására: a *Piroska és a farkas* című mesét (senki

sem hallotta még a gyerekek közül, tehát először néhány mondatban elmeséltük) ilyen kérdések és válaszok alapján értelmeztük az angol meséskönyvből: „Ki ez a kislány?” „Piroska”. „Miért Piroska a neve?” „Mert piros a kabátja.” (Szókincsbővítés: nem kabát, hanem *köpeny* van rajta. Mindenki elismétli a szót, felírom a táblára is, hogy a mese közben is lásák.) „Édesanyja integet neki. Mit mond?” „Szervusz Piroska. Vigyázz magadra az úton. Siess a nagymamához!” „Mit mond Piroska?” „Megyek a nagymamához.”

A következő képen sok fa van. „Mi ez?” „Erdő.” „Mi van a fa mögött?” „Farkas.” „Mit akar a farkas?” (Nagyon nehezen értették meg, hogy miért kapta be a farkas a nagymamát, miért vette fel a ruháját. Szerencsére ez látszik a képen, a nagymama ruhájában fekszik a farkas.) „Ki jött segíteni?” „A vadász.” (Ismét új szó, felkerül a táblára.) „Mit csinál a vadász? Hol dolgozik a vadász?” „Az erdőben.” „Mit csinál?” „Lelővi a farkast.” (Kiegészítés: nemcsak lelővi az állatokat a puskával, hanem vigyáz a hasznos állatokra az erdőben. A *hasznos* ismét felkerül a táblára. Mit jelent? Nem csinál rosszat, bajt stb.)

Közlés: A vadász felvágta a farkas hasát, kijött belőle a nagymama és Piroska. A farkas megdöglött. A vadász, a nagymama és Piroska együtt örültek. A nagymama megkínálta a vadász bácsit élelemmel. (Megkínálta: ismét új szó.) Mondta: „Tessék, egyél.” „Mi van az asztalon?” „Torta, tea, kakaó, sütemény.”

Ez a néhány látszólag egyszerű mondat elég nagy feladat elé állítja a gyerekeket. Önállóan mondatot alkotni, megfogalmazni a vizuális élményt önmagában is nehéz, hát még szavakba, sőt mondatba önteni! Nagyon fontos, hogy közben *sokat dicsérjen, segítsen a könyvtáros*. Nagyon nagy öröm volt, hogy a foglalkozás végén *önként* akarták elmesélni néhányan a mesét! Nem érezték kierőszakoltnak, kényszerű feladatnak a megnyilatkozást.

Hasonló formában dolgoztuk fel a többi mesét, meseképet is. Minden alkalommal 3–4 új szót tanultak. Ezeket többször ismételtük, új mondatokat alkotva, soha nem csak a szót ismételve. Nagyon fontos, hogy ne csak szavakat tanítsunk! 3–4 szó, ha valóban beépül, bőven elegendő, nem kell erőltetni. Kevesebb újat, de azt sokféle változatban – talán így fogalmazhatnám meg az új szavak tanulásának módját.

A következő foglalkozástípust „cselekvési helyzetek eljátszása”-nak neveztem el. Tulajdonképpen nem is volt ez önálló forma, né-

hány alkalomra kicsit játékosabb, oldottabb találkozásokat szerettem volna beiktatni.

Ilyen helyzeteket játszottunk el például: A játszótéren vagyunk. Kirándulunk az erdőbe. Vásárolunk az önkiszolgáló boltban. Vendéget várunk. Téli játék. A gyerekek remekül beleélték magukat a játékba, hajladoztak a „virágszedésnél”, a „vásárlásnál” a nemlétező kosárba rakták az árut. De nem pantomímot játszottak! Közben beszélgettünk: „Mit főzünk majd? Mit kell hozzá vásárolni? Mit rakunk a kosárba?” vagy „Mit viszünk a kirándulásra?” stb.

A meglevő szókincs minél több változatban történő ismétlése igen fontos volt. Új szót keveset tanultunk, csak ha feltétlenül szükséges volt. De nagyon élvezték. És beszéltek, *örömmel*.

Gyakorló szülők halló gyerekeknél is tapasztalják vagy érzik: ha a gyermeket teljesen betölti a gondolatközlés szándéka, minden gondolata a beszéd tartalmi részére összpontosul, a nyelvhelyesség csak másodlagos. Nagy pedagógiai vagy szülői hiba épp ilyenkor javítani a pöszeséget, vagy „a köszönés hol marad?” és hasonló kedvvelhasztó kérdésekkel tönkre tenni az élmény megosztásának vágyát, megszakítani a gondolatáradatot. Fokozottabban érvényes ez a siket gyerekekre. A siketek közlési szándékának értékelése nem azonos a hallókével! A beszédet persze javítani kell. De inkább egy másik helyzetben mi próbáljuk meg újra, jól elmondani a hibás mondatokat. Ezt már ismételhetik, többször is, hogy helyesen rögződjön.

Új szakasz

Két év telt a kötetlenebb foglalkozások után. A gyerekek már szerettek jönni, készültek a könyvtárba. Hogy milyen sokat jelentett ez számukra, arról álljon itt egy példa. Az új tanévben, szeptember elején délután fürdésre lett volna lehetőségük az intézet udvarának kismencedéjében. Ők a két lehetőség közül a könyvtárat választották!

Az új tanévet kísérlettel kezdtük. Megpróbáltam a könyvtárhasználat módszereit elmagyarázni. Nagy merészség volt, de azt gondoltam, két év után már legyen valami fogalmuk arról az intézményről, ahova járnak. Ennyi szókincscsel nehéz volt, de azt hiszem, a lényeg megértették. A párbeszéd valahogy így zajlott le: „Most hol vagyunk?” „Könyvtárban.”

„Mi a könyvtár?” „Nagy terem. Sok könyv van. A gyerekek itt olvasnak. Haza is szabad vinni könyvet.” „Otthon maradhat a könyv?” „Nem, ha elolvastuk, vissza kell hozni. Más is el akarja olvasni.” „Csak könyvet látsz?” „Nem, újságot is.” „Még mit találsz a könyvtárban?” „Lemezjátszót, lemezt, játékot, bábot.” „Milyen könyveket látsz a könyvtárban? Nézd meg a nagy feliratokat.” „Mesék. Ifjúsági regények. Versek, ismeretterjesztő könyvek. Kézikönyvtár.”

Ezután jött a magyarázat. „Mi a regény? Milyen a próza, és milyen a vers? Csak úgy magyarázhattam el, hogy mutattam nekik prózai művet és verset is: a formai jegyek alapján azonnal szembetűnő a különbség! Ezután csak a prózai művekkel foglalkoztunk. „Mi a mese? Igaz történet?” „Nem igaz. A mesében minden lehet.” „Kik olvassák a meséket?” „A kisebb gyerekek.” „Az ifjúsági regény?” „Próza.” „Kik olvassák?” „Nagyobb gyerekek.”

Eddig még csak eljutottunk: ha megközelítő pontossággal is, de talán valamit megtanultak. Ám hogyan magyarázzam meg, mi az ismeretterjesztő könyv, amikor halló elsősök sem mindig értik? Elővettem a *Bölcs bagoly* könyveket. Elolvasták a sorozat emblémájának feliratát. „Mit jelent az, hogy bölcs?” „Okos.” „Miért így hívják?” „Aki sok ilyen könyvet olvas, okos lesz. Sok okosat *tanul belőle*.” Végül egymás mellé állítottunk mesét, ifjúsági regényt, verset, ismeretterjesztő könyvet. Újra megisméltük, melyik mit tartalmaz, a tábláról néztük az új szavakat. Ennyi bőven elég volt egy alkalomra. Haza is vittek minden fajtából egyet, így átismételhették a hallottakat.

Természetesen javítások, újramondás után alakultak ki ezek a „letisztult mondatok”, de végül mindenki elismételte, megértette.

A *történelmi évfordulók* megértése, illetve megtanítása érthető módon nagyon nehéz gyerekeknek, pedagógusnak egyaránt. Ezen szeretünk volna valahogy segíteni, amikor a nagyobb történelmi eseményeket előre megbeszéltük a könyvtárban. Meg kell vallanom, annyira soha nem fáradtam el, mint amikor a Nagy Októberi Szocialista Forradalomról próbáltam valamilyen képet kialakítani a gyerekekben. Nem is tudtam, mivel, hogyan kellene kezdeni. Aztán menet közben kialakult. Könyvekből – Kasszil-Poljanovszkij: *Nem mese ez, Gorka; Lenin lámpáscskái; A Nagy Október, Kisdobosok évkönyve* – megnéztük az ide tartozó képeket.

Először a földgömböt vettük elő: „Hol van

Magyarország? Mellette a hatalmas Szovjetunió. Régen az volt a neve, hogy Oroszország.” „Ki volt Lenin? Mit akart?” (*Lenin lámpáscskái* 8–9. l.) Igen ám, de akármilyen egyszerűen szerettem volna elmondani, mit akart Lenin, már ott megakadtunk, hogy ki gazdag? „Akinek sok-sok pénze van.” „Hol lakott a gazdag?” „A palotában.” (Kerestünk képen palotát.) „A szegény?” „Kicsi házban. Nem volt pénze. Lenin azt akarta, hogy mindenki jól éljen. Elmondta az embereknek: »Gyertek segíteni a szegényeknek.« Lenin már meghalt. Nagyon jó ember volt.” Valahogy így dolgoztuk fel az anyagot. Mire eddig eljutottunk, eltelt egy óra. Kevés talán a kívülálló szemével, de nekünk akkor nagyon soknak tűnt.

Március 15-ét is hasonló módon ismertettük meg. A foglalkozás végén ilyenforma beszélgetés zajlott le:

Vera: Szombaton ünnepély lesz.

Gábor: Milyen ünnep lesz?

Zsuzsa: Március 15-ét ünnepeljük.

Gábor: 1848. március 15-én kezdődött a harc.

Zsuzsa: Láttam Petőfi Sándor fényképét.

Móni: Nemzetiszínű szalag volt a kabátján.

[Hoztam is bemutatni.]

Gábor: Kossuth Lajos fényképét is látom.

Vera: A gyűlésen Kossuth Lajos mondta: Sok katoná kell. Gyertek katonának.

Edit: Sok puskát láttam.

Zsolt: Petőfi Sándor a harcban meghalt.

Gábor: Nemzetiszínű zászló volt egy házon.

Egyszerű? Én azt hiszem, nagyon is bonyolult. 7 évesek, és még nem hallottak semmit erről!

Az olvasásig

Így érkezünk el oda, hogy elkezdünk tudatosan olvasni, olvastatni. Két év, de inkább talán két és fél év után. A szövegrészletek és az önálló mesék feldolgozása között tulajdonképpen csak a szöveg hosszúságában volt különbség, ezért egyszerre beszéltek róla.

A szövegrészek, mesék kiválasztása nagyon körültekintő munkát igényel. Vigyázni kell a szövegre! Kevés hasonlat legyen bennük, a szólásokat sem ismerik (pedig ilyenek bőven zinesítik meséinket). Az átvitt értelmű fogalmakat is eleinte mellőzni kell, a szavak többféle jelentését is – és még mással is folytathatnám a sort. Nehéz a megértés akkor is, ha a szöveg nagy fantáziát igényel, ha olyan helyzeteket ábrázol, amelyek a gyerekek számára ismeret-

lenek. Eleinte Marék Veronika *Boribon*-meséi, *Kipp-koppja*, Varga Katalin *Gögös Gúnár Ge-deonja* jelentett nagy segítséget. Először a Boribonokat olvastuk el nagy örömeinkre. Itt csak az ismeretlen szavakat írtuk fel, próbáltuk elmagyarázni. Szívesen olvasták, haza is vitték a könyveket.

A *kisegér hídja* című Varga Katalin-mesét először rövid mondatokba sűrítve felírtuk a táblára, majd eljátszottuk. Kis képek is készültek a szereplőkről. Miután megértették a történetet, kezdtük elolvasni a mesét.

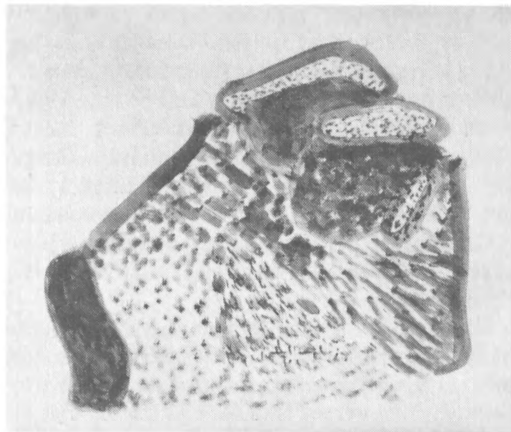
Ezután a játék után látszott először, hogy várakozással ülnek le a könyvhöz: mit is olvasnak most arról, amit megbeszéltünk, eljátszottunk? A feliratok a táblán csak eleinte játszottak szerepet. Megkönnyítették a szájról nehezebben leolvasható mondatok értelmezését. Feliratok sorozatait át jutottunk el a teljes, önálló mese feldolgozásáig. Ugyanezt tettük a *Téli lakoma*, *Téli történet* című mesékkel is. A Téli lakoma végén meglepetésként frissen sült tököt kaptak „mint a mesében”. A fele társaság most evett ilyet először.

Nagy élmény volt *A házikó* című Tolsztojmese is. (Ismét új ismereteket loptunk a mesefeldolgozásba. Megbeszéltük, ki írta. Magyar volt? Nem. Hogyan írjuk a névét? A magyar és az idegen nevek írásmódjához újra el kellett ismételni a család- és a keresztnév fogalmát. Kitérő volt, de megértte!)

Elovlavtuk a mesét, kiosztottuk a szerepeket. Határtalanul élvezték, nem unták újra meg újra felsorolni a cserépházikó lakóit. A mesélő szép mondatokban vázolta a történet elejét és végén a helyzetet. Azt hiszem, ez volt az első olyan foglalkozás, amely már hasonlított egy igazi mesefeldolgozáshoz, és ha a szövegkiejtésből nem hallatszott volna, hogy siketekkel játszunk, bárhol megállta volna a helyét. Ekkor kezdtem érezni, hogy *van remény* az igazi célért, az *olvasásért* dolgozunk.

Itt tartunk most. Nem beszéltem sok minderről. Arról, hogy sok-sok verset, mondókát tanultunk. Ilyenkor kis táblákra írtuk fel őket, eltapsoltuk, együtt mondtuk, azután külön-külön is, örömmel. Aztán minden élményüket, kirándulásukat lerajzolták nekem, a budapesti szereplést, a szennai falumúzeumot, ezeket is örömmel.

Sok minderről írhattam volna még, de talán szükségtelen most mindenre kitérni. A siketekkel való foglalkozás a gyógypedagógiának, de a gyermekkönyvtárosi munkának is egyik legnehezebb területe. Gyógypedagógus szak-

embernek bizonyára primitívnek tűnhetnek megállapításaim, de az eddigi tapasztalatok összefoglalását nem is szakembereknek szántam, hanem könyvtárosoknak, olyan szakmabelieknek, akik segíteni akarják a siket gyerekeket a rengeteg hátrány leküzdésében, beilleszkedésüket a társadalomba. És ebben az olvasásnak óriási szerepe van, vagy legalábbis lehetne.

A siketek olvasási teljesítményéről több felmérést végeztek világszerte. Az eredmények, megállapításaik hasonlóak: A 16–17 éves siketek a kritikus olvasási szinthez szükséges szókincsnek (ez 7300 szó!) csak 35 százalékát, azaz csak 2545 szót sajátítottak el. A hazai vizsgálatok sem mutattak ki jobb eredményt. A 10 évesek olvasási szintjének megfelelő teljesítményt a siketek 4 százaléka érte el.

Sajnos, a siketekkel való könyvtári foglalkozás szakirodalmának hiányában csak a saját kísérleteimre támaszkodhattam. Lehet, hogy néhol hibás vagy nem a legcélravezetőbb volt a módszerem. De ha nem is volt mindig jó, a szándékot, a segíteni akarást bizonyosan megérezték a gyerekek. Különböznem jöttek volna, nem jönnének szívesen a gyermekkönyvtárba. Az olvasás *igényét* talán sikerül felkeltenem bennük. És ha „csak” ennyit tudtam elérni hosszú évek munkájával, már ez is megértte.

Pálné Leinberger Ágota

(A cikk nyomdába küldésekor kaptuk a hírt: a könyvtár által segített osztály tanulói egy közelmúltban lefolytatott országos vizsgálat megállapításai szerint olvasási készségüket tekintve társaikhoz képest az első helyen állnak. – *A szerk.*)